

Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma 2026–2040 (METSO)

Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma 2026–2040 (METS0)

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Ympäristöministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-486-6

ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelma 2026–2040 (METSO)

Valtioneuvoston julkaisu 2026:54

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Ympäristöministeriö
Kieli suomi

Sivumäärä 47

Tiivistelmä

Valtioneuvosto teki 16.4.2026 periaatepäätöksen METSO-ohjelmasta vuosille 2026–2040. Ohjelma jatkaa maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa metsien suojelua ja luonnonhoitoa. Keskeisenä tavoitteena on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa. METSO on osa EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa.

Ohjelma sisältää 18 toimenpidettä, joilla muun muassa kehitetään suojelualueverkostoa, lisätään talousmetsien monimuotoisuutta, vahvistetaan tietopohjaa, koulutusta, viestintää ja seurantaa sekä pilotoidaan uusia rahoitus- ja korvausmalleja. Ohjelmaa toteutetaan koko maassa, painottuen eteläiseen Suomeen. Pohjois-Suomessa pysyvä suojelu kohdennetaan pääosin vanhoihin ja luonnontilaisiin metsiin.

Ohjelmakausi jaetaan jaksoihin 2026–2030 ja 2031–2040. Ensimmäiselle jaksolle on asetettu määrällisiä tavoitteita, ja toisen jakson tavoitteet tarkentuvat alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta. Periaatepäätöksellä ei anneta oikeudellisesti sitovia linjauksia, ja rahoituksesta päätetään erikseen valtion menokehysten ja talousarvioiden puitteissa.

Asiasanat metsiensuojelu, luonnon monimuotoisuus, ennallistaminen, luonnonhoito

ISBN PDF 978-952-383-486-6
Asianumero VN/27371/2025

ISSN PDF 2490-0966
Hankenumero YM049:00/2025

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-486-6>

Åtgärdsprogram för den biologiska mångfalden i skogarna 2026–2040 (METSO)

Statsrådets publikationer 2026:54

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Miljöministeriet
Språk finska

Sidantal 47

Referat

Statsrådet fattade den 16 april 2026 ett principbeslut om METSO-programmet för åren 2026–2040. Programmet fortsätter skyddet av skogar och naturvården som bygger på markägarnas frivilliga åtgärder. Ett centralt mål är att förbättra tillståndet och skyddsnivån för skogsnaturtyper och skogsarter. METSO är en del av det nationella verkställandet av EU:s förordning om restaurering av natur.

Programmet omfattar 18 åtgärder, med vilka man bland annat främjar nätverket av skyddsområden, ökar mångfalden i ekonomiskogar, stärker kunskapsunderlaget, utbildningen, kommunikationen och uppföljningen samt genomför pilotförsök med nya finansierings- och ersättningsmodeller. Programmet genomförs i hela landet, med tyngdpunkt i södra Finland. I norra Finland riktas det permanenta skyddet i huvudsak till gamla skogar i naturligt tillstånd.

Programperioden delas upp i perioderna 2026–2030 och 2031–2040. För den första perioden har det satts upp kvantitativa mål och målen för den andra perioden preciseras utifrån resultat från den inledande perioden och den nationella restaureringsplanen. Genom principbeslutet utfärdas inga juridiskt bindande riktlinjer och beslut om finansiering fattas separat inom ramen för statens utgiftsramar och budgetar.

Nyckelord skogsskydd, biologisk mångfald, restaurering, naturvård

ISBN PDF 978-952-383-486-6
Ärendenummer VN/27371/2025

ISSN PDF 2490-0966
Projektnummer YM049:00/2025

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-486-6>

Forest Biodiversity Action Plan 2026–2040 (METSO)

Publications of the Finnish Government 2026:54

Publisher Finnish Government

Group author Ministry of the Environment
Language Finnish

Pages 47

Abstract

The Government adopted the Resolution on the Forest Biodiversity Action Plan METSO for 2026–2040 on 16 April 2026. The plan continues forest protection and nature management based on voluntary action by landowners. The key objective is to improve the state and conservation status of woodland habitats and forest species. The plan is part of the national implementation of the EU Nature Restoration Regulation.

The plan contains 18 measures aimed to develop the network of protected areas, enhance biodiversity in commercial forests, strengthen the knowledge base, education and training, communication and monitoring, and pilot new funding and compensation models. The plan is implemented in the whole country but the main focus is on southern Finland. In northern Finland the protection is mainly targeted to old-growth and primary forests.

The period to be covered is divided into two parts, 2026–2030 and 2031–2040. Quantitative targets have been set for the first part, while the targets for the second part will be specified in more detail based on the outcomes of the first years and the National Restoration Plan. The resolution does not issue any legally binding outlines, and the decisions on funding are made separately within the framework of the government spending limits and budgets.

Keywords forest protection, biodiversity, restoration, nature management

ISBN PDF 978-952-383-486-6
Reference number VN/27371/2025

ISSN PDF 2490-0966
Project number YM049:00/2025

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-486-6>

Sisältö

Valtionneuvoston periaatepäätös vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta 2026–2040	7
1 Päätös	7
1.1 Ohjelman tavoite	7
1.2 Ohjelman toteuttaminen.....	8
1.3 METSO-ohjelman toimenpiteet	9
2 METSO-ohjelman seuranta ja raportointi	17
Esittelymuistio	18
1 Johdanto	18
1.1 METSO-ohjelma vuosina 2008–2025	18
1.2 METSO-ohjelman liittyminen muihin keskeisiin strategioihin ja ohjelmiin.....	19
2 METSO-ohjelma 2026-2040	20
2.1 Ohjelman kesto ja kohdentuminen	20
2.2 METSO-ohjelman ja Helmi-elinympäristöohjelman välinen yhteistyö	21
2.3 Luonnontieteelliset valintaperusteet ja niiden kehittäminen.....	22
2.4 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla	24
2.5 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla	27
2.6 Valtion maiden alue-ekologisen verkoston kehittäminen.....	28
2.7 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus yksityismetsissä	29
2.8 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus valtion mailla	33
2.9 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen kuntien omistamilla alueilla.....	34
2.10 Ympäristöllisten tarjouskilpailuiden pilotointi	36
2.11 Informaatio-ohjaus ja koulutus	36
2.12 Viestintä	39
2.13 METSO-ohjelman organisointi sekä yhteistyö.....	41
2.14 Tutkimus- ja kehittämistarpeet	42
2.15 METSO-ohjelman seuranta ja arviointi	43
2.16 Ympäristöhallinnon luonnonsuojelualueiden paikkatietokokonaisuuden uudistaminen	44
3 Yhteenveto toimenpiteistä ja kustannuksista	46

Valtionneuvoston periaatepätös vapaaehtoisesta metsien moni- muotoisuuden toimenpideohjelmasta 2026–2040

1 Päätös

Valtioneuvosto on 16.4.2026 tehnyt periaatepäätöksen vapaaehtoisesta metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmasta (jäljempänä METSO-ohjelma) vuosille 2026–2040. Ohjelmalla jatketaan maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvaa metsien suojelua. Ohjelman toimet ovat osa EU:n ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa.

Ohjelman rahoituksesta päätetään erikseen valtion menokehysten ja hyväksytyjen valtion talousarvioiden puitteissa.

1.1 Ohjelman tavoite

Vapaaehtoisen METSO-toimenpideohjelman tavoite on parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa.

Ohjelma toteuttaa EU:n ennallistamisasetuksen vuosille 2030 ja 2040 asetettuja monimuotoisuuden suojelun tavoitteita metsien osalta koko maassa. METSO-ohjelma tukee muita toimenpiteitä, joilla pyritään kääntämään metsäisten elinympäristöjen ja lajien heikkenevä kehitys myönteiseen kehityssuuntaan vuoteen 2030 mennessä. METSO-ohjelmassa parannetaan elinympäristöjen tilaa ja kytkeytyvyyttä, edistetään metsien ja niihin liittyvien ekosysteemien rakennetta ja toimintaa.

Periaatepäätöksellä ei anneta oikeudellisesti sitovia linjauksia. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamien kohteiden suojeluun ja luonnonhoitoon. Ohjelmatyö sovitetaan aluehallinnon rakenteeseen ja eri toimijoiden toimivaltasuhteisiin hallinnon rakenteessa.

Ohjelman toteutuksessa otetaan huomioon EU:n valtiontukilainsäädännön vaatimukset. Ohjelma ei vähennä Metsähallituksen tuloutusta valtiolle. Ohjelma ei vaikuta alkuperäiskansojen mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan tai harjoittaa elinkeinoaan.

1.2 Ohjelman toteuttaminen

METSO-ohjelmaa toteutetaan ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys huomioon ottaen sekä käyttämällä kustannusvaikuttavia keinoja ohjelman toimenpiteissä. Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä ympäristö- ja metsäsektorin, maanomistajien sekä laajasti eri sidosryhmien kanssa. Ohjelmaa toteutetaan metsänomistajien valinnanvapautta kunnioittavalla tavalla. Toimenpiteiden vaikutuksia seurataan vuosittaisilla raportoinneilla.

METSO-ohjelma sisältää Helmi-ohjelmassa metsäisille elinympäristöille asetetut tavoitteet ja toimenpiteet, jotka ulottuvat vuoteen 2030. Ohjelman kautta mahdollistetaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisten kriteerien täyttävien vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelu maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuen. Ohjelman tavoitteita päivitetään myöhemmin valmistuvan kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Tietopohjan parantaminen, toimenpiteiden pilotointi, seuranta ja vaikutusten arviointi mahdollistavat ohjelman uudelleen suuntaamisen tarvittaessa. Tämä tekee ohjelmasta joustavan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin ja kehittyviin tavoitteisiin.

Ohjelmalle asetettuun tavoitteeseen päästään:

- Kehittämällä luonnonsuojelualueverkostoa
- Ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa ja monimuotoisuutta
- Tekemällä seuranta- ja parantamalla tietopohjaa eri toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten sekä hyödyntämällä jo olemassa olevaa tietoa erityisesti metsätalouden käytännön toimenpiteissä
- Uusien metsäluonnon monimuotoisuutta tukevien keinojen ja rahoituskanavien pilotoinnilla
- Eri organisaatioiden ja sidosryhmien välisellä yhteistoiminnalla
- Koulutuksella ja viestinnällä

METSO-ohjelmassa tarkastellaan niitä toimenpiteitä, jotka katsotaan mahdollisiksi toteuttaa vapaaehtoisen toimenpideohjelman keinoin. Ohjelmassa ei oteta kantaa strategiatason linjauksiin, jotka on tarkoitettu tarkasteltaviksi kansallisessa luonnon monimuotoisuusstrategiassa tai kansallisessa metsästrategiassa. Ohjelmassa ei päätetä uudestaan niistä asioita, joista valtioneuvosto on jo aikaisemmin tehnyt päätöksensä, tai joista on säädetty kansallisessa tai EU:n lainsäädännössä.

Ohjelma on osa ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa. Kansallista ennallistamissuunnitelmaa on laadittu samanaikaisesti METSO-ohjelman kanssa, mutta ennallistamissuunnitelma valmistuu myöhemmin vuonna 2026. METSO-ohjelmalla ei määritetä kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritettäviä asioita.

1.3 METSO-ohjelman toimenpiteet

METSO-ohjelmaa toteutetaan seuraavien toimenpiteiden avulla. Ohjelmassa on 18 toimenpidettä ja osa niistä sisältää alakohtia.

Toimenpide 1.

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO-ohjelmaa vuosina 2026–2040 koko maassa. Ohjelman toteutuskausi jaetaan kahteen jaksoon: vuosiin 2026–2030 ja 2031–2040. METSO-ohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 päivitetään alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden pohjalta. Samassa yhteydessä otetaan huomioon muut mahdolliset muutostarpeet.

Toimenpide 2.

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelmia toimeenpanevat alueelliset toimijat edistävät metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotavoitteita siten, että METSO- ja Helmi-ohjelmat muodostavat hallinnonalarajoista riippumattoman, vaikuttavan ja kustannustehokkaan toimintakokonaisuuden. Elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimia suunnitellessa alueelliset toimijat ottavat huomioon molempien ohjelmien kattamat elinympäristöt ja keinovalikoimat.

Toimenpide 3.

- A. Ympäristöministeriö jatkaa vuonna 2016 päivitettyjen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden käyttöä METSO-ohjelman v. 2008–2025 toiminta-alueella. Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa valintaperusteiden käyttöä koko maassa.
- B. Ympäristöministeriö kohdentaa pysyvää suojelua Pohjois-Suomessa ensi sijassa valtioneuvoston periaatepäätöksen kriteerien mukaisille vanhojen ja luonnontilaisten metsien kohteille. Suojelurajaukset laaditaan yhteistyössä maanomistajien kanssa tarkoituksenmukaisina rajauksina.
- C. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät ennallistamissuunnitelman mahdollisesti edellyttämät täydennykset ja tarkennukset METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin. Täydennykset tehdään koskien koko maata.

Toimenpide 4.

- A. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät luonnonsuojelualueverkostoa yksityismailla perustuen Helmi-ohjelmassa määritettyyn tavoitteeseen sekä vanhojen ja luonnontilaisten metsien periaatepäätökseen yhteensä 50 000 hehtaarilla vuosina 2026–2030. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua. Helmi-ohjelman mukainen soidensuojelu siirtyy osaksi vuosien 2031–2040 luonnonsuojelualueverkoston kehittämistavoitteita, mikä otetaan huomioon pinta-alatavoitteen määrittelyssä. Elinvoimakeskukset vastaavat ohjelman toteuttamistyöstä.
- B. Ympäristöministeriö määrittää ohjelmalle valtakunnalliset kohdentamisen painopistealueet, jotka toimivat ohjeellisina määrärahan kohdentamisperusteina. Painopisteitä päivitetään ohjelman etenemisen aikana ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.
- C. Alueelliset elinvoimakeskukset määrittävät kohdevalintojen painopisteet toimialueellaan. Tässä otetaan huomioon alueelliset luonnon ominaispiirteet sekä kohteiden säilymiseen liittyvät uhkatekijät. Ympäristöministeriö ohjaa alueellisten kohdentamistavoitteiden laatimista elinvoimakeskuksissa.

- D. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät yhteistyössä METSO-ohjelman valintaperusteiden rinnalle menetelmän tarjottujen kohteiden suojelun kustannustehokkuuden vertailuun. Menetelmä parantaa kohdevalinnan läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja maanomistajien tasapuolista kohtelua. Menetelmää sovelletaan alueellisesti.

Toimenpide 5.

- A. Metsähallitus inventoi maastokauden 2026 loppuun mennessä valtionmaiden potentiaaliset vanhat ja luonnontilaiset metsät valtioneuvoston periaatepäätöksen (20.3.2025) mukaisesti. Saamelaisen kotiseutualueen eteläpuolella kriteerit täyttäviä metsiä on arviolta 80 000–90 000 hehtaaria, josta on jo suojeltu noin 32 000 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet valtion maiden suojelulle johdetaan kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Metsähallituksen hallitus tekee maa- ja metsätalousministeriölle esitykset maastokausien 2025 ja 2026 inventointien valmistuttua luonnonsuojelulailla suojeltavista luonnontilaisista ja vanhoista metsistä. Metsähallituksen esitysten pohjalta maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallituksen esitykset sisällytettäväksi valtion talousarvioon alueiden siirtämisestä Metsähallituksen tuottovaateen alaisesta omaisuudesta Luontopalveluiden käytössä olevaan muuhun omaan pääomaan.

Toimenpide 6.

- A. Metsähallitus jatkaa alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämis ehdotusten pohjalta. Menetelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen ja vaikuttavuuden pidemmän aikavälin arviointiin.
- B. Valtion monikäyttömetsien ja alue-ekologisen verkoston lajistospelvityksiä edistetään Metsähallituksen omilla ja yhteistyönä toteutettavilla hankkeilla.
- C. Metsähallitus täydentää alue-ekologista verkostoa vanhojen ja luonnontilaisten metsien inventoinnissa, lajistospelvityksissä

sekä metsäsuunnittelun yhteydessä löydettyillä Metsähallituksen ympäristöoppaan kriteerit täyttävillä luontokohteilla.

Toimenpide 7.

- A. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuella yhteensä 33 000 hehtaarilla, joka käsittää 20 000 hehtaaria uusia ympäristötukisopimuksia ja noin 13 000 hehtaaria edellisen METSO-kauden toteuttamatta jäänyttä pinta-alaa. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoito- ja kulotushankkeilla yhteensä 2 000 hehtaarilla vuoteen 2030 mennessä. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- C. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuutta 20 vuoden ympäristötukisopimukseen lisävaihtoehtona 10 vuoden ympäristötukisopimukselle.
- D. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuksia muuttaa nykyistä metsätalouden luonnonhoidon tukijärjestelmää metsänomistajia kannustavampaan suuntaan.
- E. Maa- ja metsätalousministeriö varautuu kehittämään metsäisten luontotyyppien ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden kannustejärjestelmää kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Toimenpide 8.

- A. Valtion monikäyttömetsien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrälliset vähimmäistavoitteet vuoteen 2030 ovat: lehtojen hoito 95 kappaletta (arvio), paahde-elinympäristöjen hoito 190 hehtaaria ja tulen käyttö 2 700 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.

- B. Metsähallitus täydentää ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävät metsäisten luontotyyppien tietotarpeet siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa viivytystä.

Toimenpide 9.

- A. Kunnat voivat tarjota kohteitaan METSO-ohjelmaan luonnonsuojelulain mukaiseen pysyvään suojeluun. Suojelusta maksettavia korvauksia kohdennetaan lähtökohtaisesti kuntien metsätalouskäytössä oleville alueille.
- B. Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto/kunnat tarkastelevat yhteistyössä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen ja alueiden virkistyskäytön rahoituskanavien kokonaisuutta sekä edistävät eri rahoitusmahdollisuuksien käyttöä alueellisen monimuotoisuustyön edistämiseksi. Kehittämistyössä huomioidaan myös Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimeenpanokeinot sekä jo tunnistetut luonnon monimuotoisuuskeskittymät.

Toimenpide 10.

Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset toteuttavat kansallisen lainsäädännön puitteissa pilottihankkeen tai -hankkeet, joissa kokeillaan ja kehitetään suojelusta maksettavien korvaustasojen porrastamista luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä.

Toimenpide 11.

- A. Metsänhoidon suositusten luonnonhoidon päivityksissä kiinnitetään erityistä huomiota toimenpiteisiin, jotka edistävät metsäisten elinympäristöjen hyvän tilan saavuttamista. Ensimmäisenä päivitetään lehtojen, harjumetsien ja puustoisten soiden suositukset. Metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemistä ja kohdentamista tehostetaan koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.
- B. Ennallistamisasetuksen metsäindikaattoreiden tilanteen parantamista koskevaa informaatio-ohjausta tehostetaan.

Toimenpide 12.

- A. Suomen metsäkeskus parantaa metsälakikohteita koskevan luontotietoaaineiston laatua ja kattavuutta.
- B. Suomen metsäkeskuksessa kehitetään luontotyyppien tilaa ja ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia kuvaavien paikkatietojen tiedontuotantoa ja tuodaan nämä paikkatiedot osaksi Metsään.fi-palvelua.

Toimenpide 13.

- A. Metsäkeskus järjestää vuosittain koulutusta ympäristötukihakemusten ja luonnonhoitohankkeiden valmistelusta metsäalan toimijoille verkko- ja maastokoulutuksina. Koulutusten ohella toimijoille tarjotaan myös muuta tukea ympäristötukihakemusten valmisteluun. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään ohjeet ympäristötukihakemuksen laadintaan ja luonnonhoidon tuen hakemiseen sekä ohjeet rahoitettavista ympäristötukikohteista ja elinympäristövaatimuksista. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään esimerkkejä tuettavista luonnonhoidon töistä.
- B. Metsäkeskus aktivoi toimijoita osallistumaan ympäristötuki- ja luonnonhoitohankekoulutuksiin sekä paikkatietoaaineistojen käyttökoulutuksiin mm. toimijatapaamisissa ja monikanavaisella viestinnällä.

Toimenpide 14.

- A. Ympäristöministeriö yhdistää METSO:n ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdeksi molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi.
- B. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö linjaavat yhteistyössä METSO- ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset viestintätoimet. Viestintäryhmä toteuttaa valtakunnallista viestintää. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.

Toimenpide 9.

- A. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat vuosittain METSO:n toteuttamistavoitteet elinvoimakeskuksille, Suomen metsäkeskukselle ja Metsähallitukselle.
- B. Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla alueelliseksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleväksi ryhmäksi.

Toimenpide 16.

- A. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO-ohjelman toteuttamista palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Toimintaa suunnataan niin, että tulokset ovat sovellettavissa valtakunnallisesti, vietävissä osaksi ohjelman käytännön toimia sekä ovat hyödynnettävissä ennallistamisasetuksen toimeenpanossa.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat METSO-ohjelmassa luonnonhoidon kehittämiseksi hanketoimintaa, jossa tavoitteena on parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta sekä lisätä ja edistää elinympäristöjen tilaa parantavien toimien toteutusta ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeissa voidaan myös edistää, kehittää ja kokeilla uusia luonnonhoitotöiden rahoitusmalleja.

Toimenpide 17.

- A. Ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantaryhmän.
- B. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus osallistuvat ohjelman seurantaan ja seurannan tulosten raportointiin.
- C. METSO-ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Toimenpide 18.

Metsähallitus ottaa huomioon METSO-ohjelman tarpeet tietojärjestelmäkehittämisessä. Eri organisaatiot toimivat aktiivisessa yhteistyössä, jotta eri käyttäjien tietojärjestelmätarpeet tulevat otetuksi huomioon riittävällä tarkkuudella.

2 METSO-ohjelman seuranta ja raportointi

Ohjelmassa seurataan sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Lisäksi tarkastellaan ohjelman vaikuttavuutta tutkimuksen ja selvitysten pohjalta.

Ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laaja-pohjaisen seurantaryhmän. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Esittelymuistio

1 Johdanto

Valtioneuvoston 16.4.2026 tekemän periaatepäätöksen mukaista vapaaehtoista metsien monimuotoisuuden toimenpideohjelmaa (METSO) toteutetaan 18 toimenpiteen avulla. Ne on kuvattu tässä esittelymuistiossa.

Ohjelmaa on valmisteltu laajapohjaisessa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa. Työstä on laadittu erillinen valmistelumuistio. Valtioneuvosto katsoo METSO-ohjelmasta tähän mennessä saatujen tulosten osoittavan, että metsien monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteita voidaan saavuttaa yhteiskunnallisesti hyväksyttävästi vapaaehtoisin keinoin. Valtioneuvoston periaatepäätöstä laadittaessa on otettu huomioon aikaisemmalta ohjelmakaudelta saadut kokemukset.

1.1 METSO-ohjelma vuosina 2008–2025

METSO-ohjelmaa (Etelä-Suomen metsien toimintaohjelmaa) on vuosina 2008–2025 toteutettu valtioneuvoston periaatepäätöksin.

METSO-ohjelman lähtökohtana on ollut suojelun vapaaehtoisuus maanomistajille. Ohjelmalla on ollut sidosryhmien laaja hyväksyttävyys, jolla on ollut myönteinen vaikutus luonnonsuojeluun yleisemminkin. Ohjelman avulla on pystytty mm. kehittämään luonnonsuojelualueverkostoa, kehittämään talousmetsien luonnonhoitoa, parantamaan tietopohjaa toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten sekä parantamaan metsä- ja ympäristöorganisaatioiden välisestä yhteistoimintaa, sidosryhmien koulutusta ja viestintään. Keinovalikoima on ollut monipuolinen.

METSO-ohjelmaa on toteutettu ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteistyönä. Käytännön toimista ovat vastanneet ELY-keskukset ja Suomen metsäkeskus. Toteutukseen on yhteistyössä osallistuneet laajasti eri sidosryhmät.

METSO-ohjelman pysyvän suojelun maantieteellisen toiminta-alueen ulkopuolelle on rajattu valtaosa Lapin maakunnasta sekä Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien itäisimmät ja pohjoisimmat osat. Metsäkeskus on myöntänyt ympäristötukea koko maan alueelle.

METSO-ohjelmasta on tehty loppuarvio ja sen johtopäätökset ovat olleet käytettävissä uuden ohjelmakauden valmistelua varten.

1.2 METSO-ohjelman liittyminen muihin keskeisiin strategioihin ja ohjelmiin

METSO-ohjelma toteuttaa osaltaan EUn biodiversiteettistrategiaa ja ennallistamisasetusta sekä kansallista ennallistamissuunnitelmaa. Ohjelma liittyy Suomen kansainvälisiin luonnon monimuotoisuutta koskeviin sitoumuksiin. Ohjelma linkittyy myös muihin kansallisiin ohjelmiin ja strategioihin, joissa käsitellään luonnon monimuotoisuutta.

Valtioneuvosto teki vuonna 2021 periaatepäätöksen Helmi-ohjelmasta. Sen mukaan ennen valtioneuvoston METSO-ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen päättymistä valmistellaan päätös itsenäisen METSO-ohjelman jatkosta. Valmistelutyössä huomioidaan nykyisestä METSO-ohjelmasta ja Helmi-ohjelmasta saadut kokemukset.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa 'Vahva ja välittävä Suomi' (jäljempänä hallitusohjelma) on sitouduttu jatkamaan METSO- ja Helmi-ohjelmia.

2 METSO-ohjelma 2026-2040

2.1 Ohjelman kesto ja kohdentuminen

METSO-ohjelmaa toteutetaan vuosina 2026–2040. Ohjelman toteutuskausi jaetaan tavoitteiltaan kahteen jaksoon: vuosille 2026–2030 ja 2031–2040. Ensimmäisen jakson aikana toteutetaan Helmi-ohjelmassa esitettyjä metsäisiä elinympäristöjä koskevia määrällisiä tavoitteita sekä muita tässä päätöksessä esitettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä. Toisen jakson tavoitteet johdetaan kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta.

METSO-ohjelman ensimmäisen jakson aikana, kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistuttua, tehdään toimenpiteiden ja tavoitteiden tarkistus, jossa ohjelman tavoitteet sovitetaan yhteen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa. Tarkistuksessa huomioidaan se, että vuodesta 2031 lähtien Helmi-ohjelman vapaaehtoinen soidensuojelu yhdistetään METSO-ohjelman tavoitteisiin.

METSO-ohjelmaa toteutetaan koko maassa, mutta sen painopiste on eteläisessä Suomessa. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisesti tarjoamien kohteiden suojeluun ja luonnonhoitoon.

Toimenpide 1.

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat METSO-ohjelmaa vuosina 2026–2040 koko maassa. Ohjelman toteutuskausi jaetaan kahteen jaksoon: vuosiin 2026–2030 ja 2031–2040. METSO-ohjelman tavoitteet vuosille 2031–2040 päivitetään alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden pohjalta. Samassa yhteydessä otetaan huomioon muut mahdolliset muutostarpeet.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

2.2 METSO-ohjelman ja Helmi-elin ympäristöohjelman välinen yhteistyö

Valtioneuvoston periaatepäättös Helmi-ohjelmasta asettaa suojeltujen alueiden metsäisten elinympäristöjen ennallistamiselle ja luonnonhoidolle toiminnalliset sekä määrälliset tavoitteet kahdessa jaksossa, vuosille 2021–2025 sekä 2026–2030. Ympäristöministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen hoidon ja ennallistamisen toimet ovat osa Helmi-elin ympäristöohjelmaa METSO-ohjelman ensimmäisellä jaksolla vuosina 2026–2030. Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat metsäisten elinympäristöjen luonnonhoitotoimet toteutetaan osana METSO-ohjelmaa.

Vuosille 2021–2025 asetetut metsäisten elinympäristöjen tavoitteet tullaan lähes saavuttamaan vuoden 2025 loppuun mennessä. Helmi-ohjelman kirjausten mukaan metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamista tulee jatkaa vuoden 2025 jälkeen luontotyyppien ja lajien uhanalaisuusarvioiden perusteella lisäten nykyisten toimien vaikuttavuutta ja laajuutta. Helmi-ohjelman ympäristöhallinnon metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimenpiteen vuosien 2021–2025 tavoitteesta toteutumatta jääneet määrät lisätään Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäättöksessä määriteltyihin vuosien 2026–2030 tavoitteisiin.

Molempien ohjelmien toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ohjelmat toimivat tiiviissä yhteistyössä ja toteuttavat eri elinympäristöjen ja tunnistettujen luonnon monimuotoisuuskeskittymien tavoitteita. Kaikissa ohjelmia toimeenpanevissa organisaatioissa kiinnitetään huomiota ohjelmien välisen yhteistyön ja viestinnän vahvistamiseen sekä seurantojen ja raportointien tarkoituksenmukaiseen harmonisointiin.

Toimenpide 2.

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ja ohjelmia toimeenpanevat alueelliset toimijat edistävät metsäisten elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotavoitteita siten, että METSO- ja Helmi-ohjelmat muodostavat hallinnon-alarajoista riippumattoman, vaikuttavan ja kustannustehokkaan toimintakokonaisuuden. Elinympäristöjen ennallistamis- ja hoitotoimia suunnitellessa alueelliset toimijat ottavat huomioon molempien ohjelmien kattamat elinympäristöt ja keinovalikoimat.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

2.3 Luonnontieteelliset valintaperusteet ja niiden kehittäminen

METSO-ohjelmaa varten on laadittu luonnontieteelliset valintaperusteet, joiden avulla ohjelmaa toteuttavat viranomaiset voivat kohdentaa toimenpiteitä monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäisten elinympäristöjen turvaamiseen vaikuttavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Erityisesti pysyvää suojelua ohjaavat valintaperusteet ovat olleet käytössä vuodesta 2008 ja ne on päivitetty vuonna 2016. Valintaperusteet tukevat päätöksiä, joita tehdään monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä suojelualueilla että talousmetsissä, mutta niitä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi tiukkoina sääntöinä tai normien kaltaisina rajoitteina. Ne kattavat metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeimmät elinympäristöt ja rakennepiirteet.

Luonnontieteelliset valintaperusteet on määritetty kymmenelle METSO-ohjelmaan soveltuvalle elinympäristölle:

1. Lehdot
2. Monimuotoisuudelle merkittävät kangasmetsät
3. Monimuotoisuudelle merkittävät suot
4. Vesistöjen lähimetsät
5. Metsäluhdet ja tulvametsät
6. Metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot
7. Kalkkikallioiden ja ultraemäksisten maiden elinympäristöt
8. Harjujen paahdeympäristöt
9. Puustoiset perinnebiotoopit
10. Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohdeet

Ohjelmakauden alkuvaiheessa vuosina 2026–2030 voidaan tähänastisella METSO-toiminta-alueella (hemi-, etelä- ja keskiboreaaliset metsäkasvillisuusvyöhykkeet) jatkaa nykyisten valintaperusteiden käyttöä (Syrjänen ym. 2016). Vaikuttavuuden parantamiseksi valintaperusteiden soveltamista voidaan tehostaa alueellisesti toimialaohjauksen keinoin. Soveltamisessa voidaan tarkastella kytkeytyvyyttä, suojelualueiden läheisyyttä ja elinympäristöjen turvaamisen alueellisia keskittymiä ja tarpeita sekä hoitoa, ennallistamista ja palauttamista.

Vapaaehtoisen suojelun valintaperusteet Pohjois-Suomessa yksityismailla

METSO-ohjelmaa toteutetaan koko maassa, mutta ohjelman painopiste on eteläisessä Suomessa.

METSO-ohjelman luonnontieteellisistä valintaperusteista puuttuvat pysyvän suojelun valintaperusteet pohjoisboreaalisen kasvillisuusvyöhykkeen metsien suojelulle. Pohjois-Suomessa vapaaehtoisen pysyvän suojelun toimet kohdennetaan ensi sijassa valtioneuvoston päättäminen kriteerien mukaisille vanhojen ja luonnontilaisten metsien kohteille (valtioneuvoston periaatepäättös 20.3.2025, YM/2024/57).

Vanhojen ja luonnontilaisten metsien kohderajaukset tehdään tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Käytännössä toteutustyössä suojelurajauksista sovitaan maanomistajien kanssa käytävissä neuvotteluissa, joissa huomioidaan mm. kiinteistörajat ja maastonmuodot.

Kohdevalinnassa voidaan suosia tapauskohtaisesti myös sellaisia harvinaisia elinympäristöjä, jotka ovat ominaisia vain pohjoisborealiselle vyöhykkeelle, tai alueita, joissa monimuotoisuuden kannalta merkittävimmät esiintymät sijaitsevat. Esimerkkejä näistä ovat mm. kohteet letto- ja lehtokeskuksien alueilla sekä kalkki-vaikutteisissa metsissä.

Metsäkeskus soveltaa edelleen ympäristötuen myöntämiseen METSO-ohjelman valintaperusteita (Syrjänen ym. 2016) myös Pohjois-Suomessa.

Luontodirektiivin luontotyypit METSO-ohjelmassa

Kansallinen ennallistamissuunnitelma voi aiheuttaa tarpeen tarkentaa METSO-ohjelman valintaperusteita. Tähän liittyvä tarkastelu voidaan tehdä vasta ennallistamissuunnitelman valmistuttua.

Toimenpide 3:

- A. Ympäristöministeriö jatkaa vuonna 2016 päivitettyjen METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden käyttöä METSO-ohjelman v. 2008–2025 toiminta-alueella. Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa valintaperusteiden käyttöä koko maassa.
- B. Ympäristöministeriö kohdentaa pysyvää suojelua Pohjois-Suomessa ensi sijassa valtioneuvoston periaatepäätöksen kriteerien mukaisille vanhojen ja luonnontilaisten metsien kohteille. Suojelurajaukset laaditaan yhteistyössä maanomistajien kanssa tarkoituksenmukaisina rajauksina.

- C. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö tekevät ennallistamissuunnitelman mahdollisesti edellyttämät täydennykset ja tarkennukset METSO-ohjelman luonnontieteellisiin valintaperusteisiin. Täydennykset tehdään koskien koko maata.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen ympäristökeskus ja METSO:n seurantatyöryhmässä mukana olevat sidosryhmät

2.4 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen yksityismailla

METSO-ohjelmassa luonnonsuojelualueverkostoa kehitetään yksityismailla luonnontieteellisiä valintaperusteita soveltaen maakaupoin (Luonnonsuojelulaki 108 §) ja perustamalla yksityisiä luonnonsuojelualueita (Luonnonsuojelulaki 47 §) koko maan alueella. Maakauppa ja yksityinen suojelualue ovat pysyvän suojelun keinoja. Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Vuosittaiset pysyvän suojelun tavoitteet määritetään valtion talousarvion mukaisiksi.

EU:n biodiversiteettistrategian mukaisten luonnontilaisten ja vanhojen metsien vapaaehtoinen suojelu yksityismailla on osa METSO-ohjelman mukaista luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä. Luonnontilaisten ja vanhojen metsien kansalliset kriteerit täyttävien kohteiden suojelua priorisoidaan ohjelmassa.

Yksityismailla luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen tavoitteen määrittämisessä lähtökohtana on Helmi-ohjelman periaatepäätöksen METSO-ohjelmaa koskeva alustava 40 000 hehtaarin suojelutavoite vuosille 2026–2030. Helmi-ohjelman alustavan tavoitteen lisäksi METSO-ohjelmassa otetaan huomioon 20.3.2025 tehty valtioneuvoston periaatepäätös 'Vanhan metsän kriteerit ja luonnontilaisen metsän määritelmä Suomessa' lisäämällä tavoitepinta-alaa 10 000 hehtaaria. Vuosien 2026–2030 kokonaistavoitteeksi muodostuu siten yhteensä 50 000 hehtaaria. Yksityismaiden suojelutavoitteeseen luetaan tässä yhteydessä kuuluvaksi yksityisomisteisten alueiden lisäksi myös kuntien ja seurakuntien omistamat alueet.

Helmi-ohjelmaan tällä hetkellä kuuluva vapaaehtoinen soidensuojelu siirretään osaksi METSO-ohjelmaa Helmi-ohjelmakauden päättyessä. Soidensuojelussa tullaan keskittymään erityisesti valtakunnallisesti tärkeimpiin suokohteisiin, suojelualueverkoston täydennyksiin ja ennallistamistoimien kannalta tärkeille alueille.

Suojelualueverkoston kehittämisen tavoitteet vuosille 2031–2040 ja samalla koko ohjelmakaudelle määritellään kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistuttua. Kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta johdettu metsäisten elinympäristöjen suojelun tavoite ja METSO-ohjelman vuosien 2026–2030 tavoitteista mahdollisesti toteuttamatta jäävä osa muodostavat luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen tavoitteen METSO-ohjelman jälkimmäiselle toteutusjaksolle. Tavoitteen päivityksessä otetaan myös huomioon soidensuojelun toteutuksen siirtyminen Helmi-ohjelmasta METSO-ohjelmaan vuodesta 2031 alkaen.

Ympäristöministeriö jakaa luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen vuosien 2026–2030 määrälliset tavoitteet alueellisille elinvoimakeskuksille riittävällä joustovaralla. Alueellisten elinvoimakeskusten tavoitteet ovat ohjeellisia ja niitä täsmennetään vuosittain tulostavoitteita määritettäessä ja ohjelmatyön edetessä.

Ohjelman painopiste on eteläisessä Suomessa, mutta ohjelman toteutuksessa otetaan huomioon alueellinen tasapuolisuus. Suojelua kohdistetaan niille alueille, joissa suojelualueverkosto on puutteellisinta, luonto monimuotoisinta ja luonnon monimuotoisuutta uhkaavat maankäyttöpaineet suurimpia. Kohdevalinnoilla pyritään myös muodostamaan luonnonsuojelualueverkostoon nykyistä laajempia kokonaisuuksia ja parantamaan kytkeytyvyyttä luonnonsuojelualueiden välille. Pohjois-Suomessa suojelua keskitetään erityisesti luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojeluun tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Yleisesti ottaen suojelua kohdennetaan ensi sijassa sellaisille kohteille, joiden luontoarvoja ei voida edistää tai turvata talousmetsissä tehtävillä luonnonhoitotoimenpiteillä.

Ympäristöministeriö määrittää ohjelman valtakunnallisen kohdentamisen painopistealueet esimerkiksi nykyisen suojelualueverkoston kattavuuden, metsämaan suojeluasteen, metsätalouden intensiteetin ja maankäytön muutospaineiden perusteella.

Jokainen elinvoimakeskus määrittää alueelliset kohdevalintojen painopisteet alueen tärkeimpien ekologisten ominaispiirteiden perusteella. Elinvoimakeskusten tekemien kohdevalintojen perusteita kehitetään entistä selkeämmäksi ja suojelussa alueellisesti priorisoitavista kohteista viestitään avoimesti. Luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen kustannustehokkuuteen ja ekologiseen vaikuttavuuteen kiinnitetään entistä enemmän huomiota.

Toimenpide 4.

- A. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät luonnon-suojelualueverkostoa yksityismailla perustuen Helmi-ohjelmassa määritettyyn tavoitteeseen sekä vanhojen ja luonnontilaisten metsien periaatepäätökseen yhteensä 50 000 hehtaarilla vuosina 2026–2030. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua. Helmi-ohjelman mukainen soidensuojelu siirtyy osaksi vuosien 2031–2040 luonnonsuojelualueverkoston kehittämistavoitteita, mikä otetaan huomioon pinta-alatavoitteen määrittelyssä. Elinvoimakeskukset vastaavat ohjelman toteuttamistyöstä.
- B. Ympäristöministeriö määrittää ohjelmalle valtakunnalliset kohdentamisen painopistealueet, jotka toimivat ohjeellisina määrärahan kohdentamisperusteina. Painopisteitä päivitetään ohjelman etenemisen aikana ja toimintaympäristön muutosten edellyttämällä tavalla.
- C. Alueelliset elinvoimakeskukset määrittävät kohdevalintojen painopisteet toimialueellaan. Tässä otetaan huomioon alueelliset luonnon ominaispiirteet sekä kohteiden säilymiseen liittyvät uhkatekijät. Ympäristöministeriö ohjaa alueellisten kohdentamistavoitteiden laatimista elinvoimakeskuksissa.
- D. Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset kehittävät yhteistyössä METSO-ohjelman valintaperusteiden rinnalle menetelmän tarjottujen kohteiden suojelun kustannustehokkuuden vertailuun. Menetelmä parantaa kohdevalinnan läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja maanomistajien tasapuolista kohtelua. Menetelmää sovelletaan alueellisesti.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot: sidosryhmät

2.5 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen valtion mailla

Hallitusohjelman mukaan hallitus suojelee jäljellä olevat kansalliset kriteerit täyttävät valtion luonnontilaiset, vanhat metsät. Metsähallituksen 2024 hyväksyttyjen omistajapolitiittisten linjausten mukaan Metsähallitus inventoi potentiaaliset vanhojen ja luonnontilaisten metsien kansalliset kriteerit täyttävät metsät, jättää kriteerit täyttävät kohteet metsätaloustoimenpiteiden ulkopuolelle sekä esittää niiden suojelua. Metsähallitus ei inventoinnin aikana harjoita metsätaloutta kohteilla, jotka todennäköisesti täyttävät vanhojen ja luonnontilaisten metsien kriteerit. Inventointien on määrä valmistua maastokauden 2026 jälkeen.

Eduskunta hyväksyi vuoden 2024 kolmannessa lisätalousarviossa Metsähallituksen noin 32 000 hehtaarin maaomaisuuden siirron peruspääomasta julkisten hallinto-tehtävien taseeseen luonnonsuojelukäyttöön. Kohteet ovat edustavia vanhoja metsiä, jotka kytkeytyvät hyvin olemassa olevaan suojelualueverkostoon. Kohteet olivat aiemmin kuuluneet Metsähallituksen alue-ekologisen verkostoon. Osa kohteista on laaja-alaisia, useamman tuhannen hehtaarin kokoisia erämaaluonteisia alueita, jotka täyttävät huomattavalta osalta valtioneuvoston periaatepäätöksen vanhojen metsien kriteerit. Asian valmistelun yhteydessä on arvioitu, että kokonaisuutena valtion maista suojeltaviksi esitettävien kohteiden yhteispinta-ala olisi noin 80 000–90 000 hehtaaria.

Kriteerit täyttävät vanhat ja luonnontilaiset metsät suojellaan pysyvästi. Kohteita, jotka eivät täytä vanhan metsän kriteereitä, mutta täyttävät Metsähallituksen ympäristöoppaan luontokohteen kriteerit, kohdellaan luontokohteina ja ne täydentävät Metsähallituksen alue-ekologista verkostoa.

Saamelaisten kotiseutualueen vanhojen ja luonnontilaisten metsien inventoinneista pidetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

Toimenpide 5.

- A. Metsähallitus inventoi maastokauden 2026 loppuun mennessä valtionmaiden potentiaaliset vanhat ja luonnontilaiset metsät valtioneuvoston periaatepäätöksen (20.3.2025) mukaisesti. Saamelaisten kotiseutualueen eteläpuolella kriteerit täyttäviä metsiä on arviolta 80 000–90 000 hehtaaria, josta on jo suojeltu noin 32 000 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet valtion maiden suojelulle

johdetaan kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.

- B. Metsähallituksen hallitus tekee maa- ja metsätalousministeriölle esitykset maastokausien 2025 ja 2026 inventointien valmistuttua luonnonsuojelulailla suojeltavista luonnontilaisista ja vanhoista metsistä. Metsähallituksen esitysten pohjalta maa- ja metsätalousministeriö valmistelee hallituksen esitykset sisällytettäväksi valtion talousarvioon alueiden siirtämisestä Metsähallituksen tuottovaateen alaisesta omaisuudesta Luontopalveluiden käytössä olevaan muuhun omaan pääomaan.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

2.6 Valtion maiden alue-ekologisen verkoston kehittäminen

Valtion maiden ekologinen verkosto koostuu luonnonsuojelualueista ja monikäyttömetsien arvokkaista luonto- ja muista erityiskohteista sekä niiden välillä kulkevista ekologisista yhteyksistä. Alue-ekologisen suunnittelun ensisijainen tavoite on ylläpitää ja parantaa eliölajien liikkumista ja leviämistä niille suotuisten elinympäristöjen välillä. Metsätalous ja muu maankäyttö ovat näillä alueilla rajoitettuja, tai alueet ovat metsätaloustalouden ulkopuolella.

Alue-ekologisen suunnittelun tavoite on myös turvata metsien monikäyttö ja luontaiselinkeinojen harjoittaminen. Tätä varten suunnittelussa kartoitetaan riistan elinympäristöt, maisema-arvot sekä kulttuurikohteet. Pohjois-Suomessa porotalouden tarpeet ovat tärkeällä sijalla. Luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet otetaan erityisesti huomioon matkailun kannalta tärkeillä alueilla.

Alue-ekologinen suunnittelu on osa Metsähallituksen metsien suunnittelujärjestelmää. Tiedonkeruuta tapahtuu tekemällä kohdennettuja maastoinventointeja ja keräämällä tietoa metsäsuunnittelun yhteydessä. Näin verkosto päivittyy jatkuvasti osana metsäasiantuntijoiden päivittäistä työtä. Lisäksi hyödynnetään myös esim. muiden tahojen keräämää ja saatavilla olevaa kohdetietoa.

Toimenpide 6.

- A. Metsähallitus jatkaa alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämis ehdotusten pohjalta. Menetelmän kehittämisessä kiinnitetään huomiota läpinäkyvyyden lisäämiseen ja vaikuttavuuden pidemmän aikavälin arviointiin.
- B. Valtion monikäyttömetsien ja alue-ekologisen verkoston lajist selvityksiä edistetään Metsähallituksen omilla ja yhteistyönä toteutettavilla hankkeilla.
- C. Metsähallitus täydentää alue-ekologista verkostoa vanhojen ja luonnontilaisten metsien inventoinnissa, lajist selvityksissä sekä metsäsuunnittelun yhteydessä löydettyillä Metsähallituksen ympäristöoppaan kriteerit täyttävillä luontokohteilla.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

2.7 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus yksityismetsissä

Talousmetsien luonnonhoitoa edistetään METSO-ohjelmassa vuosina 2026–2030 metsätalouden määräaikaaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain (71/2023) (myöhemmin metka-laki), mukaisen ympäristötuen (20 §) sekä luonnonhoito- ja kulotustuen (22 ja 23 §) avulla.

Helmi-ohjelmassa on asetettu alustavat tavoitteet yksityisten talousmetsien monimuotoisuuden turvaamiseksi ympäristötuella (20 000 ha) ja luonnonhoitohankkeilla (2 000 ha) METSO-ohjelmassa vuosina 2026–2030. METSO-ohjelmassa vuosille 2008–2025 asetettua yksityismetsien monimuotoisuuden turvaamisen tavoitetta ei saavuttu vuoden 2025 loppuun mennessä ja sen vuoksi Helmi-ohjelman alustavaan ympäristötukisopimusten pinta-alatavoitteeseen lisätään toteuttamatta jäävä osuus (noin 13 000 ha). Pinta-alaa seurataan kumulatiivisesti.

Ympäristötuki

Metsänomistajat voivat hakea metsätalouden kannustejärjestelmän mukaista ympäristötukea metsän määräaikaiseen suojeluun, suojelun yhteydessä tehtävien luonnonhoidollisten toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä ympäristötukisopimuksen valmistelusta aiheutuviin kustannuksiin.

Metsäalan palveluntarjoajat valmistelevat ympäristötukihakemuksia metsänomistajien valtuuttamina. Metsäkeskus tukee ympäristötukihakemusten valmistelutyötä kouluttamalla ja tiedottamalla metsäalan palveluntarjoajia ja metsänomistajia. Metsäkeskus viestii metsänomistajille ympäristötukimahdollisuuksista.

Ympäristötukea saava metsänomistaja sitoutuu jättämään metsän hakkuiden ja metsänhoitotöiden ulkopuolelle 10 vuodeksi, mutta ympäristötukikohteilla on mahdollista toteuttaa Metsäkeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisia luonnonhoitotöitä. Ympäristötuella rahoitettavat kohteet ovat ensisijaisesti puustoisia metsälain 10 §:n mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä sekä monimuotoisuusarvoltaan merkittäviä METSO-ohjelman elinympäristöjä. Vanhojen ja luonnon-tilaisten metsien kriteerit täyttävät kohteet suojellaan pääsääntöisesti pysyvän suojelun keinoin.

Ympäristötuen 10-vuotisen sopimuksen lisäksi selvitetään mahdollisena vaihtoehtona 20-vuotista sopimusta. 20-vuotiset sopimukset voisivat tulla kysymykseen esim. kohteilla, joilla monimuotoisuusarvot kehittyvät hitaasti ja kehityksen turvaaminen pitemmällä aikajänteellä halutaan turvata.

Ympäristötukikohteiden rajaamisessa pyritään luomaan ekologisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Sopimuskauden päättymisen jälkeen alueen käyttö jatkuu metsänomistajan haluamalla tavalla lukuun ottamatta metsälain 10 §:n kohteita. Metsänomistajille tulee tarjota eri suojeluvaihtoehtoja sopimuskauden päättymisen jälkeen.

Luonnonhoitohankkeet ja kulutus

Metsänomistaja voi hakea metsätalouden kannustejärjestelmän mukaista tukea elinympäristöjen hoito- ja kunnostustöihin ja metsä- ja suoelinympäristöjen ennallistamiseen, sekä aiemmista metsäojituksista aiheutuneiden vesistöhaittojen estämiseen tai korjaamiseen.

Metsäalan palveluntarjoajat suunnittelevat ja toteuttavat luonnonhoito-hankkeita metsänomistajien valtuuttamina sekä avustavat metsänomistajia luonnonhoitotuen hakemisessa. Metsäkeskus tukee metsäalan palveluntarjoajia luonnonhoitohankkeiden valmistelussa ja toteutuksessa koulutuksella ja tiedotuksella. Metsäkeskus viestii ja kouluttaa metsänomistajia luonnonhoitohankkeiden mahdollisuuksista.

Metsäkeskus laatii metsänomistajien suostumuksella luonnonhoidon yleisluonteisia suunnitelmia ja asettaa niitä hankehakuun. Hankehaun kautta luonnonhoito-hankkeille valitaan toteuttajat, jotka tekevät hankkeille toimenpidesuunnitelman ja toteutuksen sekä avustavat metsänomistajaa luonnonhoitotuen hakemisessa.

METSO-ohjelmalla toteutettaviksi luonnonhoitohankkeiksi luetaan lehtojen- ja paahdeympäristöjen hoito ja kunnostus. Lehtojen ja paahdeympäristöjen hoidon suunnittelu ja toteutus on mahdollista myös ympäristötuen yhteydessä niin, että samalla haetaan sekä ympäristötuki että tuki hoidon suunnitteluun ja toteutukseen. Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa voi tulla tarve tarkentaa metsäisten elin-ympäristöjen luonnonhoitohankkeena toteutettavia työlajeja.

Muut elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamistoimenpiteet, kuten soiden ennallistaminen ja kosteikkojen rakentaminen, metsätalouden kannustejärjestelmän mukaan toteutetuilla alueilla ovat osa Helmi-elinympäristöohjelmaa vuosina 2026–2030.

Metsänomistaja voi saada tukea luonnonhoidon luonnonhoitotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin. Luonnonhoito-hankkeisiin sisältyy 10 vuoden hoito- ja kunnossapitovelvollisuus. Lehtojen ja paahdeympäristöjen hoitotöiden kannustavuuden parantamiseksi metsänomistajan näkökulmasta maa- ja metsätalousministeriö ja Metsäkeskus aloittavat vuonna 2026 tulosperusteisten metsätalouden kannustejärjestelmän mukaisten tukien (metka) pilottikokeilun koskien lehtojen hoitoa ja soiden ennallistamista. Maa- ja metsätalousministeriö etsii ratkaisua metsätalouden kannustejärjestelmän haasteisiin lehtojen hoidossa tulosperusteisen tukimallin pilotin avulla. Paahde-elinympäristöjen kulotusta on mahdollista toteuttaa luonnonhoitohankkeena tai kulotushankkeena.

Metsätalouden tukijärjestelmällä tuetaan myös uudistusalan kulotusta, jolla edistetään biologista monimuotoisuutta tuottamalla palaneesta puusta riippuville eliölajeille sopivia elinympäristöjä. Kulotushankkeessa poltetaan hakkuutähteet ja hakkuualalle jätetyt säästöpuut. Metsänomistaja voi hakea metka-tukea luonnon

monimuotoisuutta edistävään uudistusalan kulotukseen. Kulotustuki muodostuu kulotusalan pinta-alakorvauksesta ja säästöpuuston poltosta aiheutuvasta tulonmenetyksestä.

Metsäalan palveluntarjoajat suunnittelevat ja toteuttavat kulotushankkeita sekä avustavat metsänomistajia kulotustuen hakemisessa.

Toimenpide 7.

- A. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä ympäristötuella yhteensä 33 000 hehtaarilla, joka käsittää 20 000 hehtaaria uusia ympäristötukisopimuksia ja noin 13 000 hehtaaria edellisen METSO-kauden toteuttamatta jäänyttä pinta-alaa. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen metsäkeskus turvaavat monimuotoisuutta yksityismetsissä luonnonhoito- ja kulotushankkeilla yhteensä 2 000 hehtaarilla vuoteen 2030 mennessä. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- C. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuutta 20 vuoden ympäristötukisopimukseen lisävaihtoehtona 10 vuoden ympäristötukisopimukselle.
- D. Maa- ja metsätalousministeriö selvittää mahdollisuuksia muuttaa nykyistä metsätalouden luonnonhoidon tukijärjestelmää metsänomistajia kannustavampaan suuntaan.
- E. Maa- ja metsätalousministeriö varautuu kehittämään metsäisten luontotyyppien ennallistamis- ja luonnonhoitomenetelmiä sekä metsätalouden kannustejärjestelmää kansallisen ennallistamissuunnitelman edellyttämällä tavalla.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

2.8 Talousmetsien luonnonhoito ja monimuotoisuus valtion mailla

Metsähallituksen 9.10.2024 hyväksytyjen omistajapoliittisten linjausten mukaan Metsähallitus jatkaa monimuotoisuuden parantamiseen tähtääviä toimia, kuten säästöpuiden jättämistä ja luontokohteiden huomiointia, osana kestävää metsänhoitoa. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuuden arvioinnin tulokset otetaan huomioon tulosohjauksessa. Metsähallituksen liiketoiminta tehostaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja parantaa elinympäristöjen tilaa muun muassa jatkamalla Helmi-elinympäristö-ohjelman toimeenpanoa, toimeenpanemalla vuodesta 2026 alkaen METSO-ohjelmaa, kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa sekä EU:n mahdollisia ennallistamista koskevia säädöksiä kansallisen ennallistamissuunnitelman mukaisesti.

Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion talousmetsien (=monikäyttömetsien) luonnonhoidolle on asetettu määrälliset vuoteen 2030 ulottuvat tavoitteet Helmi-ohjelmassa. Tavoitteet perustuvat Metsähallituksessa vuonna 2019 tehtyyn luonnonhoidon tarvearvioon. Tässä päätöksessä esitetty metsäisiä elinympäristöjä koskevat luonnonhoidon tavoitteet (lehtojen ja paahderinteiden hoito sekä tulen käyttö) siirretään Helmi- ja METSO-ohjelmien mukaisen työnjaon pohjalta osaksi METSO-ohjelmaa. Sen sijaan soiden ennallistaminen, vaellusesteiden poistot ja pienvesien kunnostukset ovat jatkossakin osa Helmi-ohjelman toteutusta.

Metsähallituksen luonnonhoidon tarvearviointi on tarkentunut Helmi-ohjelman päätöksen jälkeen. Sen vuoksi lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrällisiä tavoitteita on tarpeen päivittää METSO-ohjelmassa.

Ennallistamisasetuksen toimeenpanoon liittyvät tietopuutteet tulee saada valtaosin paikattua vuoteen 2030 mennessä. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut Metsähallitukselle tavoitteen, jonka mukaan se osallistuu vuoden 2026 aikana kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelussa määriteltävien tietotarpeiden täyttämiseen. Metsähallitus täydentää ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävät metsäisten luontotyyppien tietotarpeet siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa viivytyksettä. Metsähallituksen monikäyttömetsien luonnonhoidon metsäisten luontotyyppien määrälliset tavoitteet vuosille 2031–2040 asetetaan osana kansallista ennallistamissuunnitelmaa.

Toimenpide 8.

- A. Valtion monikäyttömetsien lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoidon sekä tulen käytön määrälliset vähimmäistavoitteet vuoteen 2030 ovat: lehtojen hoito 95 kappaletta (arvio), paahde-elinympäristöjen hoito 190 hehtaaria ja tulen käyttö 2 700 hehtaaria. Vuosien 2031–2040 tavoitteet johdetaan ohjelman alkukauden tulosten ja kansallisen ennallistamissuunnitelman pohjalta kansallisen suunnitelman valmistuttua.
- B. Metsähallitus täydentää ennallistamisasetuksen kansallisen suunnitelman valmistelussa määriteltävät metsäisten luontotyyppien tietotarpeet siten, että tarvittavat luonnonhoitotoimenpiteet voidaan aloittaa viivytyksettä.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Metsähallitus

2.9 Luonnonsuojelualueverkoston kehittäminen kuntien omistamilla alueilla

Kuntien rooli maanomistajana poikkeaa yksityisistä maanomistajista, koska kunnilla on mahdollisuus ohjata maankäyttöä kaavoituksen avulla. Kuntien omistamiin metsiin kohdistuu odotuksia ja velvoitteita, mm. virkistysalueiden järjestämisessä kunnan asukkaille. Kunnilla on myös luonnonsuojelulaissa mainittu luonnon-suojelun edistämismääräysalueellaan.

Kuntakohteille on usein ominaista suojelun ja virkistyskäytön yhdistäminen sekä reitistöjen ja rakenteiden toteuttaminen. Kuntien omistamien virkistyskäytössä olevien alueiden metsien hoitoon sovelletaan usein kevyempiä metsänhoidon menetelmiä kuin talousmetsien hoidossa eikä niihin välttämättä kohdistu taloudellisia tuottotavoitteita. Monikäytössä oleva virkistysalue voi tukea luonnon monimuotoisuutta, vaikka kohdetta ei perustettaisi luonnonsuojelualueeksi.

Kuntien metsäkohteiden suojelusta maksettavia korvauksia kohdennetaan alueille, jotka ovat pääasiassa metsätaloustaloudessa. Kuntien omistamille maille ei osoiteta erillistä määrällistä suojelualueverkoston kehittämisen tavoitetta.

Kuntien luonnonsuojelulain keinoin suojelemat METSO-ohjelman valintaperusteet täyttävät kohteet lasketaan mukaan ohjelman yksityismaiden pysyvän suojelun kokonaistavoitteeseen.

Kuntametsien roolille METSO-ohjelmassa on keskeistä ekologisten vaikutusten ja virkistyskäytön yhteensovittaminen. Ympäristöministeriö on kohdentaan suojelukorvausten lisäksi rahoitusta kunnille myös virkistysalueavustusten ja Helmi-ohjelmassa Kunta-Helmin erityisavustushakujen kautta. Arvokkaiden heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamiseen, luonnonhoitoon ja kunnostukseen voidaan myöntää luonnonsuojelulain mukaista harkinnanvaraista valtiontukea Helmi-ohjelman elinympäristökohdennusten mukaisesti. Kunnat ovat laatineet omia luonnonsuojeluohjelmiaan ja edistäneet monimuotoisuutta monin eri tavoin.

METSO-ohjelmassa selvitetään yhteistyössä kuntien kanssa mahdollisuutta luoda sellainen kannustin, jolla voitaisiin edistää monimuotoisuustavoitteita osana metsien erilaisia käyttömuotoja. Tavoitteena voi olla esimerkiksi yhteisten METSO-alueiden perustaminen toisten kuntien tai muiden metsänomistajien kanssa suurempien kokonaisuuksien muodostamiseksi. Keinoina voivat olla informaatio-ohjaus tai erilaisten rahoituselementtien kehittäminen kuntakohteille osana laajempia biodiversiteettitavoitteita.

Toimenpide 9.

- A. Kunnat voivat tarjota kohteitaan METSO-ohjelmaan luonnonsuojelulain mukaiseen pysyvään suojeluun. Suojelusta maksettavia korvauksia kohdennetaan lähtökohtaisesti kuntien metsätalouskäytössä oleville alueille.
- B. Ympäristöministeriö ja Kuntaliitto/kunnat tarkastelevat yhteistyössä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen ja alueiden virkistyskäytön rahoituskanavien kokonaisuutta sekä edistävät eri rahoitusmahdollisuuksien käyttöä alueellisen monimuotoisuustyön edistämiseksi. Kehittämistyössä huomioidaan myös Helmi-ohjelman tavoitteet ja toimeenpanokeinot sekä jo tunnistetut luonnon monimuotoisuuskeskittymät.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot: Kuntaliitto, kunnat

2.10 Ympäristöllisten tarjouskilpailuiden pilotointi

Hallitusohjelmassa on todettu tarve selvittää METSO-ohjelman korvaustasojen porrastusta luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä. Osaltaan tarpeeseen vastaavat metsätalouden kannustinjärjestelmän mukaiset tulosperusteiset tuet, jotka ovat kehitteillä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla. Ympäristöministeriö on teettänyt Tapio Oy:llä ja Luonnonvarakeskussella selvityksen ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämisestä osana luonnon-suojelualueverkoston kehittämistä. Selvityksessä on pohdittu tapoja vastata hallitusohjelman kirjauksen toimeenpanoon. METSO-ohjelmassa kokeillaan ja kehitetään pilottihankkeiden avulla selvityksen mukaisia toimia.

Toimenpide 10.

Ympäristöministeriö ja elinvoimakeskukset toteuttavat kansallisen lainsäädännön puitteissa pilottihankkeen tai -hankkeet, joissa kokeillaan ja kehitetään suojelusta maksettavien korvaustasojen porrastamista luonnonarvojen mukaan sekä ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämistä.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot:

2.11 Informaatio-ohjaus ja koulutus

Talousmetsien luonnonhoidon edistäminen metsänhoidossa

Talousmetsien luonnonhoidolla voidaan pitää yllä sellaista rakenteellista metsäluonnon vaihtelua, jolla luodaan edellytyksiä elinympäristölle ominaiselle ja elinvoimaiselle lajistolle.

Metsätalouden monimuotoisuustoimia on edistetty mm. valtakunnallisten metsänhoidon suositusten ja erilaisista hankkeista saatujen kokemusten perusteella. Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi on tärkeää, että metsien hoitokäytännöt tukevat johdonmukaisesti monimuotoisuuden turvaamista.

Ennallistamisasetuksen tavoitteet edellyttävät muun muassa metsätalousalueilla esiintyvien lehtojen, puustoisten soiden ja harjumetsien tilan parantamisen käytäntöjen vahvistamista käytännön metsätalouden toimien yhteydessä. Luonnonhoitoa koskevia suosituksia ja eri keinojen käyttöä tulee edelleen lisätä

käytännön metsätaloudessa. Samalla tulee parantaa talousmetsien luonnonhoidon laatua ja lisätä metsänomistajien tietoisuutta luonnonhoidon mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista sekä metsäalan toimijoiden osaamista luonnonhoidon keinoista, menetelmistä ja luonnonhoitoa tukevista aineistoista.

Uuden tiedon omaksuminen ja integroiminen osaksi metsänhoidon arkea vaatii aktiivisia toimia. Tämä edellyttää esimerkiksi viestintä- ja koulutusmateriaalien tietosisällön räätälöimistä sopivaksi maanomistajille ja metsäalan toimijoille.

Toimenpide 11.

- A. Metsänhoidon suositusten luonnonhoidon päivityksissä kiinnitetään erityistä huomiota toimenpiteisiin, jotka edistävät metsäisten elinympäristöjen hyvän tilan saavuttamista. Ensimmäisenä päivitetään lehtojen, harjumetsien ja puustoisten soiden suositukset. Metsänhoidon suositusten luonnonhoitotoimien käytäntöön viemistä ja kohdentamista tehostetaan koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän keinoin.
- B. Ennallistamisasetuksen metsäindikaattoreiden tilanteen parantamista koskevaa informaatio-ohjausta tehostetaan.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: ympäristöministeriö, Luonnonvarakeskus, Suomen metsäkeskus, Tapio Oy, muut sidosryhmät

Metsään.fi-palvelussa esitettävän luontotiedon kehittäminen

Lajeihin ja luontotyyppeihin liittyvää luontotietoa tarvitaan erityisesti monimuotoisuuden tunnistamiseen ja turvaamiseen sekä metsien- ja luonnonhoidon toimenpiteiden tarkempaan suunnitteluun. Luontotietoa käytetään myös esimerkiksi metsänhoidon kestävyys seurantaan, vesiensuojelun suunnitteluun ja metsätuhoriskien tunnistamiseen.

Metsäkeskus tuottaa luontotietoa metsälain 10 §:n erityisen tärkeistä elinympäristöistä. Maanomistajat saavat tietoa metsälain 10 §:n kohteista sekä muista arvokkaista elinympäristöistä sekä joistakin muiden viranomaisten tuottamista luontotiedoista Metsään.fi-palvelun kautta. Lisäämällä palvelussa esitettävää luontotietoa voidaan parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta.

Kattava luontotieto parantaa maanomistajan mahdollisuuksia tehdä tietopohjaisesti päätöksiä luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja edistämisestä. Tarkempi tieto luontokohteiden sijainnista ja laadusta lisää metsätoimijoiden ja elinvoimakeskusten mahdollisuuksia tarjota vapaaehtoisen suojelun ja luonnonhoidon keinoja maanomistajille.

Metsä- ja luontotiedon tulee tukea ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpidesitysten tuottamista ja kansallisen ennallistamissuunnitelman toteuttamista. Luontotyyppejä, niiden tilaa sekä niiden ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia koskevan paikkatiedon tiedontuotantoa tulee kehittää ja tiedot on tarpeen saada osaksi Metsään.fi-palvelua. Ennallistamisen ja luonnonhoidon suunnittelussa tarvitaan tietoa heikentyneessä tilassa olevista luontotyypeistä ja palvelussa kautta kohteiden omistaja tulee jatkossa saamaan informaatiota luonnonhoidon edistämisen mahdollisuuksista omilla maillaan.

Toimenpide 12.

- A. Suomen metsäkeskus parantaa metsälakikohteita koskevan luontotietoaineiston laatua ja kattavuutta.
- B. Suomen metsäkeskuksessa kehitetään luontotyyppien tilaa ja ennallistamisen ja luonnonhoidon mahdollisuuksia kuvaavien paikkatietojen tiedontuotantoa ja tuodaan nämä paikkatiedot osaksi Metsään.fi-palvelua.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

Metsäalan toimijoiden koulutus

METSO-ohjelmaa toteuttavien toimijoiden on tunnettava metsien monimuotoisuutta edistävät toimenpiteet ja niiden ekologiset perusteet. Toimijoille on tarjottava riittävät valmiudet edistää monimuotoisuutta ja METSO-ohjelmaa omassa työssään. Tämä edellyttää koulutusohjelmien jatkuvaa ajan tasalla pitämistä. METSO-ohjelmaa toteuttavat organisaatiot huolehtivat oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä.

Metsäalan toimijoiden koulutukset ja valmistelun tuki ovat hyväksi havaittuja keinoja ja tärkeä osa uusien toimijoiden tukemista ympäristötukivalmistelun alkuvaiheessa. Koulutusta ja tukea järjestetään tarpeen mukaan. Ympäristötuen toimijavalmistelusta ja koulutuksesta viestitään eri tavoin. Tavoitteena on luonnonhoitotöitä toteuttavien toimijoiden määrän kasvattaminen.

Metsänomistajalähtöisten luonnonhoitohankkeiden käyntiin saattamista ja määrän kasvattamista pyritään vauhdittamaan koulutuksella, viestinnällä, ohjeistuksella ja havainnollistavien esimerkkien avulla.

Toimenpide 13.

- A. Metsäkeskus järjestää vuosittain koulutusta ympäristötukihakemusten ja luonnonhoitohankkeiden valmistelusta metsäalan toimijoille verkko- ja maastokoulutuksina. Koulutusten ohella toimijoille tarjotaan myös muuta tukea ympäristötukihakemusten valmisteluun. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään ohjeet ympäristötukihakemuksen laadintaan ja luonnonhoidon tuen hakemiseen sekä ohjeet rahoitettavista ympäristötukikohteista ja elinympäristövaatimuksista. Metsäkeskuksen verkkosivuilla ylläpidetään esimerkkejä tuettavista luonnonhoidon töistä.
- B. Metsäkeskus aktivoi toimijoita osallistumaan ympäristötuki- ja luonnonhoitohankekoulutuksiin sekä paikkatietoaineistojen käyttökoulutuksiin mm. toimijatapaamisissa ja monikanavaisella viestinnällä.

Vastuutahot: Maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus

2.12 Viestintä

METSO-ohjelman viestinnällä vahvistetaan METSON tunnettuutta yhteiskunnassa ja tuodaan esiin METSO-ohjelman tarjoamat keinot metsänomistajille. Viestinnän tavoitteena on myös lisätä tietoa metsien monimuotoisuudesta.

METSO-ohjelman viestintä tukee osaltaan luonnon monimuotoisuuteen liittyvien kansallisten ja kansainvälisten velvoitteiden, kuten EU:n ennallistamisasetuksen, toimeenpanoa. Viestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa tehdään yhteistyötä

Helmi-ohjelman kanssa. Yhtenä tavoitteena on liittää METSO-ohjelma luonnon tilan parantamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevaan julkiseen keskusteluun. Viestinnällä osaltaan huolehditaan METSO-ohjelman hyvästä brändistä ja tunnettuudesta. Viestinnän avulla tehdään tunnetuksi myös METSO-ohjelman etenemistä ja sen tavoitteiden toteutumista.

METSON ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdistetään yhdeksi, molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi. Yhdistämisen tavoitteena on ohjelmien yhteinen viestinnän suunnittelu ja koordinointi, viestinnän kattavuuden parantaminen, sidosryhmien tietotarpeisiin vastaaminen ja hallinnollisen taakan vähentäminen.

Viestinnän keskeiset kohderyhmät ovat metsänomistajien ja METSON toteuttajien lisäksi päättäjät, media, sidosryhmät sekä muut metsä- ja ympäristöalan ammattilaiset. METSO-ohjelman verkkosivut (Metsonpolku.fi) on keskeinen viestintäkanava. Viestinnän toteutuksessa hyödynnetään kohderyhmien ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia keinoja ja kanavia.

Metsänomistajille ja METSON toteuttajille kohdennettuun alueelliseen ja paikalliseen viestintään kiinnitetään erityistä huomiota. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.

Toimenpide 14.

- A. Ympäristöministeriö yhdistää METSON ja Helmi-elinympäristöohjelman valtakunnalliset viestintäryhmät yhdeksi molemmat vapaaehtoiset ohjelmat kattavaksi ryhmäksi.
- B. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö linjaavat yhteistyössä METSO- ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset viestintätoimet. Viestintäryhmä toteuttaa valtakunnallista viestintää. Alueellisessa viestinnässä paikalliset toimijat ovat keskeisessä roolissa.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen metsäkeskus, elinvoimakeskukset, Metsähallitus, Luonnonvarakeskus, Suomen ympäristökeskus, muut sidosryhmät

2.13 METSO-ohjelman organisointi sekä yhteistyö

Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ohjaavat METSO-ohjelmaa hallinnonaloillaan. Hallinnonalat tekevät ohjelman toteutuksessa tiivistä viranomaisyhteistyötä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla METSO-ohjelmaa toteuttavat alueelliset elinvoimakeskukset. Elinvoimakeskusten tulee varmistaa ohjelman toimintaedellytykset. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla METSO-ohjelmaa toteuttaa yksityismailla Suomen metsäkeskus ja valtion talouskäytössä olevilla alueilla (monikäyttömetsät) Metsähallitus. Metsäkeskuksen tulee varmistaa ohjelman toimintaedellytykset yksityismetsissä.

Edellä mainitut alueelliset toimijat tekevät yhteistyötä sidosryhmien kanssa. Alueelliset toimijat voivat hankkia ohjelman toteutuksessa tarvittavia resursseja ostopalveluina sekä edistää ohjelman toteuttamista muun yhteistoiminnan avulla.

Elinvoimakeskukset ja Metsäkeskus vastaavat siitä, että ohjelman toimenpiteet kohdennetaan alueellisesti vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Myös toimialue-rajat ylittävällä yhteistyöllä parannetaan ohjelman vaikuttavuutta. Sidosryhmäyhteistyön tarkoituksenmukaisimmat keinot päätetään alueellisesti ohjelman tavoitteet ja alueen ominaispiirteet huomioon ottaen.

Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla yhdeksi alueelliseksi luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleväksi ryhmäksi. Alueellisten ryhmien yhdistäminen edistää tiedonkulkua, tehostaa hallinnon työajankäyttöä sekä mahdollistaa alueellisten painopistealueiden toimenpiteiden yhteensovittamisen. Yhdistämisellä tavoitellaan synergiaa myös alueellisten metsäohjelmien kanssa.

Toimenpide 15.

- A. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat vuosittain METSON toteuttamistavoitteet elinvoimakeskuksille, Suomen metsäkeskukselle ja Metsähallitukselle.
- B. Aluetasolla METSO- ja Helmi-ohjelmien alueelliset yhteistyöryhmät sekä maakunnallisia luonnon monimuotoisuuskysymyksiä käsittelevät ns. LUMO-ryhmät yhdistetään tarkoituksenmukaisella tavalla alueelliseksi

luonnon monimuotoisuuden turvaamis- ja parantamiskeinoja sekä niiden kohdentamista käsitteleväksi ryhmäksi.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus, Metsähallitus

Muut osallistuvat tahot: sidosryhmät

2.14 Tutkimus- ja kehittämistarpeet

Tutkimus- ja kehittämishankkeet parantavat monimuotoisuuden turvaamisen tietopohjaa. METSO-ohjelman rooli on ollut keskeinen talousmetsien luonnonhoidon kehittämisessä vuosina 2008-2025. Ohjelman kehittämishankkeissa on luotu työkaluja ja lisätty metsänomistajien ja ammattilaisten osaamista koulutuksen, neuvonnan ja viestinnän avulla. METSO-ohjelman luonnonhoidon kehittämishankkeet ja yhteistoimintaverkostohankkeet ovat edistäneet yhteistyötä metsä- ja ympäristösektorin sekä maanomistajien ja eri toimijaryhmien välillä. Luonnonhoidon kehittämishankkeet ovat innovatiivisesti vastanneet ajankohtaisiin tarpeisiin ja parantaneet luonnonhoidon vaikuttavuutta. Hankkeet ovat kehittäneet yhteistyötä ja toimintamalleja metsien luonnonhoidon ja suojelun edistämiseksi, ja niiden tulokset ovat valtakunnallisesti sovellettavissa.

METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämistoimet kohdennetaan jatkossa sellaisiin METSO-ohjelman toimenpiteitä edistäviin teemoihin, joihin ei muissa tutkimusohjelmissa tai kehittämishankekokonaisuuksissa paneuduta. Hankkeiden tulosten tulee olla valtakunnallisesti sovellettavissa ja vietävissä käytäntöön. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa kannattaa hyödyntää myös yhteiskehittämistä ja toteuttaa yhteishankkeita esimerkiksi Helmi-ohjelman kanssa. METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeet voivat tukea ennallistamisasetuksen toimeenpanoa metsäisten elinympäristöjen monimuotoisuutta edistävien hankkeiden avulla.

Ohjelman tutkimus- ja kehittämisteemoja voivat esimerkiksi olla:

- METSO-ohjelman valintaperusteiden kehittäminen ja tarkentaminen tukemaan kansallisen ennallistamissuunnitelman toteuttamista
- suojelun vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantaminen
- ohjelman hyväksyttävyyden seuranta ja maanomistajien päätöksentekoprosessiin monimuotoisuuden turvaamisessa vaikuttavat tekijät

- metsätalouden ja luonnon monimuotoisuustoimien yhdistäminen ja valtavirtaistaminen
- tietojärjestelmien ja paikkatiedon kehittäminen
- talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden parantaminen sekä menetelmien kehittäminen

Tutkimus- ja hanketoiminnan rahoittamista tarkastellaan aina rahoittaja-organisaation määrärahatilanteen ja tietotarpeiden mukaisesti.

Toimenpide 16.

- A. Ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö jatkavat METSO-ohjelman toteuttamista palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Toimintaa suunnataan niin, että tulokset ovat sovellettavissa valtakunnallisesti, vietävissä osaksi ohjelman käytännön toimia sekä ovat hyödynnettävissä ennallistamisasetuksen toimeenpanossa.
- B. Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat METSO-ohjelmassa luonnonhoidon kehittämiseksi hanketoimintaa, jossa tavoitteena on parantaa talousmetsien luonnonhoidon vaikuttavuutta sekä lisätä ja edistää elinympäristöjen tilaa parantavien toimien toteutusta ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeissa voidaan myös edistää, kehittää ja kokeilla uusia luonnonhoitotöiden rahoitusmalleja.

Vastuutahot: maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö

Muut osallistuvat tahot: hanketoimijat

2.15 METSO-ohjelman seuranta ja arviointi

Ohjelmassa seurataan sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Lisäksi tarkastellaan ohjelman vaikuttavuutta tutkimuksen ja selvitysten pohjalta. Ohjelman seuranta ja arviointia tarvitaan ohjelman toimenpiteiden kehittämiseksi ja tarvittaessa resurssien uudelleen suuntaamiseksi.

METSO:n ja Helmi-ohjelman valtakunnalliset seurantaryhmät yhdistetään. Seurantaryhmien yhdistäminen palvelee molempien ohjelmien tehokasta toimeenpanoa, tehostaa hallinnon työajankäyttöä sekä edistää ohjelmien toimenpiteiden

yhteensovittamista ja synergiaa. Seurantaryhmien yhdistäminen mahdollistaa laajempien asiakokonaisuuksien käsittelyn, mikä on tarkoituksenmukaista esimerkiksi kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanoon liittyvien aiheiden yhteydessä.

Ohjelmasta kootaan vuosittain tiivis yhteenveto toimenpiteiden toteutumisesta. METSO- ja Helmi-ohjelmien raportointikäytäntöjä yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi. Käytännön seurantatyöhön osallistuvat tutkimuslaitoksista Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus. Seurannassa tehdään yhteistyötä EU:n biodiversiteettistrategian, Helmi-ohjelman ja ennallistamissuunnitelman seurantojen kanssa.

Toimenpide 17.

- A. Ympäristöministeriö asettaa METSO- ja Helmi-ohjelmien seurannan tueksi laajapohjaisen seurantaryhmän.
- B. METSO-ohjelman toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain yhteenveto. Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus osallistuvat ohjelman seurantaan ja seurannan tulosten raportointiin.
- C. METSO-ohjelmasta laaditaan loppuarvio ennen ohjelman päättymistä vuonna 2040. Tarvittaessa ohjelmasta voidaan tehdä väliarvio kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistumisen jälkeen.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö

Muut osallistuvat tahot: Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus

2.16 Ympäristöhallinnon luonnonsuojelualueiden paikkatietokokonaisuuden uudistaminen

Metsähallituksen Arvo-hankkeessa yhtenä tavoitteena on uudistaa ympäristöhallinnon yhteiskäyttöinen luonnonsuojelualueiden paikkatietojärjestelmäkokonaisuus (Uljas) METSO-ohjelman toteutuksen ja seurannan tarpeisiin. Hankkeessa kehitetään rinnakkain toimintaa ja tietojärjestelmiä. Osana hanketta uudistetaan myös lupa- ja valvontavirastojen, elinvoimakeskusten ja ympäristöministeriön suojelualueiden maanhankintaa ja hallinnansiirtoja sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden perustamista tukevat Uljas-paikkatietojärjestelmän osat. Uusiin tietojärjestelmäratkaisuihin tallennettavien tietojen tulee tukea

METSO-ohjelman seuranta ja suojelualueiden perustietojen kokoamista aiempaa paremmin. Hankkeen toteutus perustuu käyttäjälähtöiseen kehittämiseen, jossa korostetaan toiminnan vastuuhenkilöiden ja käyttäjien aktiivista osallistumista ja palautteen merkitystä. Toimintamalli jatkuu myös hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen aikataulu ulottuu vuoteen 2027. Uusi paikkatietojärjestelmä toteutetaan ja käyttöön otetaan vaiheittain, mahdollistamalla jatkuva parantaminen ja uuden teknologian hyödyntäminen.

Toimenpide 18.

Metsähallitus ottaa huomioon METSO-ohjelman tarpeet tietojärjestelmäkehittämisessä. Eri organisaatiot toimivat aktiivisessa yhteistyössä, jotta eri käyttäjien tietojärjestelmätarpeet tulevat otetuksi huomioon riittävällä tarkkuudella.

Vastuutahot: ympäristöministeriö, Metsähallitus, elinvoimakeskukset

Muut osallistuvat tahot: Lupa- ja valvontavirasto

3 Yhteenveto toimenpiteistä ja kustannuksista

METSO-ohjelma parantaa metsäisten luontotyyppien ja metsälajien tilaa ja suojelutasoa. Vaikutus on suurin eteläisessä Suomessa niissä luontotyypeissä, joiden suojeluun ja luonnonhoitoon ohjelman valintaperusteet toimintaa ohjaavat. Pohjoisessa Suomessa ohjelman avulla voidaan jatkossa rahoittaa luonnontilaisten ja vanhojen metsien vapaaehtoista suojelua.

METSO-ohjelmalla ei kuitenkaan yksin ratkaista kaikkia metsäisten elinympäristöjen suojelutarpeita. Ohjelmalla luodaan mahdollisuus metsäisten elinympäristöjen monimuotoisuuden tilan paranemiselle ja metsien suojelutason nostamiselle. METSO-ohjelma on yksi keino parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa, mutta monimuotoisuuden parantaminen suuremmassa mitassa edellyttää panostuksia ja osallistumista kaikilta yhteiskunnan osa-alueilta. Yksityisellä rahoituksella tehtävät luonnonsuojelun hankkeet, erilaiset lainsäädännön keinot ja eri toimijoiden omassa toiminnassaan tekemät toimenpiteet täydentävät METSO-ohjelman toimenpiteitä.

Ohjelman tärkeimpiä kustannuksia vuosille 2026–2030 on arvioitu alla. Suurimmat suorat kustannukset aiheutuvat luonnonsuojelualueverkoston kehittämisestä. Helmi-ohjelman mukainen pysyvän suojelun lisääminen 40 000 hehtaarilla aiheuttaa METSO-ohjelmassa viime vuosina toteutuneiden yksikkökustannusten perusteella noin 300 miljoonan euron kustannukset. Yksityismailla olevien luonnontilaisten ja vanhojen metsien kriteerien mukaisten kohteiden suojelun (arvio 10 000 hehtaaria) arvioidaan painottuvan Pohjois-Suomeen ja aiheuttavan noin 50 miljoonan euron kustannukset. Kustannukset ovat maanomistajille maksettavia kohdekorvauksia suojelun aiheuttamista taloudellisista menetyksistä ja ne maksetaan ympäristöhallinnon määrärahoista.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta maksettavista korvauksista ympäristötukeen ja luonnonhoitoon arvioidaan aiheutuvan noin 135 miljoonan euron kustannukset.

Metsähallituksen arvioidut välittömät kustannukset vanhojen ja luonnontilaisten metsien inventoinnista vuosina 2024–2026, alue-ekologisen suunnittelun ja verkoston kehittämisestä sekä metsäisten luontotyyppien luonnonhoidosta (lehtojen ja paahde-elinympäristöjen hoito, kulotukset) ajanjaksolla 2026–2030 ovat yhteensä alle 10 miljoonaa euroa.

Ohjelman jokaiselle toimenpiteelle ei ole arvioitu kustannusta erikseen. Ne ovat kuitenkin verrattain pieniä suhteessa suojelualueverkoston kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Kaikki toimenpiteet eivät aiheuta kustannuksia, ovat katettavissa toimintaa uudelleen suuntaamalla tai sisältyvät eri organisaatioiden toimintamenoihin.

METSO-ohjelma antaa metsänomistajille yhden vaihtoehdon lisää metsiensä taloudelliseen hyödyntämiseen. Ohjelma myös lisää yleistä tietoisuutta metsäisten elinympäristöjen monimuotoisuudesta ja tuo monimuotoisuuskysymykset lähemmäs metsäalan toimijoita sekä edistää monimuotoisuuden ottamista huomioon käytännön metsätaloustoimien yhteydessä.

Ohjelman suojelualueverkostoa lisäävä pinta-ala metsiä siirtyy pois metsätalouden harjoittamisen piiristä. On kuitenkin huomattava, että suojeluarvoja sisältävät metsät ovat olleet pois metsätalouskäytöstä jo vuosikymmeniä ennen suojelupäätöstä, jotta suojeluarvot ovat alueelle voineet kehittyä, eikä valtaosa ohjelman kautta suojeltavista metsistä ei ole ollut aktiivisesti mukana puumarkkinoilla. Suojelualueverkoston kehittämisen vuosittainen metsäpinta-ala on pieni suhteessa metsätaloustoimien piirissä olevaan metsäpinta-alaan. Suojelualueiden lisäysten vaikutuksia metsäteollisuuden puunhankintaan on tutkittu mm. luonnontilaisten ja vanhojen metsien kriteereistä päätettäessä. METSO-ohjelmassa esitetyt suojelupinta-alalisäykset jäävät selvästi alle sen tason, jossa noiden selvitysten mukaan puunhankinnalle aiheutuisi ohjelmasta johtuvan suojelupinta-alan nousun takia merkittäviä vaikutuksia.

Valtion talousarvion nykyinen METSO-ohjelmaan suunnattu rahoitustaso ei riitä kattamaan edellä arvioituja kustannuksia vuosina 2026–2030. Arvio koko METSO-ohjelmakauden vuosien 2026–2040 kustannuksista selviää kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistuttua. METSO-ohjelman kustannukset ovat osa ennallistamisasetuksen toimeenpanosta aiheutuvia kustannuksia. Ohjelmaa toteutetaan vuosittain päätettävien valtion menokehysten ja hyväksytyjen valtion talousarvioiden puitteissa ja ohjelman rahoitustaso määrittyy näiden kautta. Rahoitustason jäädessä tarpeita pienemmäksi on ajallinen jousto mahdollinen ohjelman toimenpiteiden toteuttamisessa.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-486-6
ISSN pdf: 2490-0966